

نیوکلاسیسم: آمیزه‌های از سنت و بدعت

پرو. شمس‌کاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در سال ۱۷۵۰ سبکی نو در روند هنر اروپا متولد شد که بدلیل رجعت و بازگشت به میانی هنر کلاسیسم، به کلاسیسم جدید معروف شد.

* رجعت دوباره به کلاسیسم

در واقع این سبک جدید، جنبشی جز تجدید حیات مضامین و شیوه‌های هنری یونان و روم باستان نبود که نخستین بار در دوره رنسانس، هنر اروپا را تحت الشعاع قرار داده بود، اما این باریعنی در اواسط قرن هیجدهم اروپا از دیدگاه تازه‌ای به کلاسیسم چشم دوخت و به تعبیری شیفته این هنر شد، آنهم بدلیل دورویداد و واقعه مهم فرهنگی، نخست کشف هنریونان به عنوان سرچشمه اصیل هنر کلاسیک و دیگر درک نتایج شگفت‌انگیز حفريات باستانشناسی در شهرهای «هرکولانم» و «پمپی» که در قرن اول میلادی با آتشفشان کوه «وزو» در ایتالیا نزدیک ناپل در زیر توده‌ای از خاکستر آتشفشان مدفون شده بودند که با حفاری شهرهای یاد شده در اواسط قرن هیجدهم بسیاری از اسرار زندگی و ویژگی‌های هنر و صنعت این دو مرکز عمده و معتبر تمدن روم باستان که قرن‌ها در زیر خاکستر آتشفشان از دیده‌ها پنهان بود بر همگان آشکار شد.

* رواج نئوکلاسیسم

با ادامه حفاری و تلاش بی‌وقفه باستانشناسان و چاپ کتابهای مختلف در فرانسه و انگلیس راجع به هنر و زندگی مردم روم باستان، توجه عموم به این مهم جلب گردید و باستانشناسان در اوج کشفیات خود تخیلات مردم را بخود جلب کردند. آگاه شدن از میانی معماری و نقاشی و پیکره‌سازی روم و یونان باستان

که قسمت اعظم آن در ضمن حفريات «پمپی» و «هرکولانم» بدست آمده بود، در سایر نقاط یونان و روم کار حفاری را ادامه و گسترش داد. و هم‌زمان با کشف نمونه‌های هنر باستانی یونان و روم باستان توجه و گرایش هنرمندان بسوی هنر این تمدن بیشتر شد تا بدانجا که تقلید از معماری، دکوراسیون، نقاشی و مجسمه‌سازی کلاسیک آنچنان اوج گرفت و رواج یافت که دوره جدیدی از هنر بنام نئوکلاسیسم برقرار و پایدار گردید.

* نئوکلاسیسم در انگلیس

«روبرت آدام» (۱۷۹۲-۱۷۲۸) انگلیسی بامدد از دیوارنگاره‌ها و اصول تزئینی رایج در معماری روم باستان، سبک جدیدی در تزئینات و معماری داخلی انگلیس ایجاد کرد که بزودی مورد توجه همگان قرار گرفت و گسترش چشمگیری یافت، آدام در حقیقت نخستین گام را در ظهور و تولد نئوکلاسیسم انگلیس برداشت. هم در این زمان سبک معماری «پالادیو»، معمار سرشناس و نام‌آور قرن شانزدهم که در طرحهای خود از فرم بناهای رومی و یونانی الهام بسیار گرفته است، در امریکا رواج یافته و تحت عنوان «استیل جورجیا» بسیاری از بناها بر پا گردید که از مشهورترین این بناها می‌بایست از خانه «توماس جفرسون» در «ویرجینیا» نام برد.

لازم به یادآوری است که معماری کشورهای آلمان، انگلیس و امریکا بیشتر با دستمایه‌های معماری یونان باستان متحول شد و کشورهای ایتالیا، فرانسه و اسپانیا به تقلید از اصول معماری روم باستان بناهای خود را بر پا ساختند. از جمله معماران سرشناس نئوکلاسیک امریکا باید از «لاتروپ» نام برد (۱۸۲۰-)

* ارتباط دو فرهنگ

ارتباط و وابستگی شدید فرهنگ معماری آمریکا با فرهنگ معماری اروپا تا اواسط قرن نوزدهم ادامه داشت، تا آنجا که هرگونه تحول و نوآوری در زمینه معماری اروپائی مستقیماً در جریان معماری آمریکا اثر می گذاشت، اما با تشکیل اولین کرسی تدریس معماری در سال ۱۸۶۶، در آمریکا معماری این سرزمین خصوصیات مستقلی پیدا می کند. در مجموع معماری نئوکلاسیک، از نوعی سادگی طبیعی، منطق معماری و هماهنگی برخوردار شد. فرمهای یونانی و رومی ستون‌ها، مورد استفاده قرار

د (۱۷۶۴) وی با طرح بنای کلیسای کاتولیکی در بالتیمور و با استفاده از عناصر معماری رومی بویژه پانتئون و الهام از معماری گوتیک، ظهور سبک هنری جدید را باعث گردید. از سوی دیگر توماس جفرسون با استفاده از طرحهای معماری کلاسیک طرحها و آثار هنری با اهمیتی از خود بیادگار گذاشت. از آن جمله باید به خانه شخصی وی و نیز مرکز حکومتی ریچموند و دانشگاه ویرجینیا اشاره کرد. کارهای جفرسون غالباً در رابطه با حفظ اصول معماری کلاسیک و هماهنگ کردن آن با زندگی جامعه، طراحی و به مورد اجرا گذاشته شد.

فرانتس لودویگ کاتل (۱۸۵۶-۱۷۷۸)

خصوصیات سبک جدید کاملاً آشکار شد و نیز در باغهای وسیع «ویلا بورگز» در مرکز رم آثار «آنتونیو اسپروچی» با زیبایی و هماهنگی معماری نئوکلاسیک ایتالیا بچشم می خورد.

در طرحهای مربوط به شهرسازی «پیاتزا دل پوپولو» یکی از میدانهای مرکزی رم که نقشه نهائی آنرا «والادیر» کشیده است، از جمله طرحهای بسیار جالب و موفق طراحی شهری نئوکلاسیک بشمار می رود. اطراف میدان با دو نیم دایره که روی آن پیکره‌هایی از خدایان باستانی رم قرار دارد احاطه شده و در گوشه‌ای از میدان تراس مرتفعی است که به تپه «پیمچینو»

گرفت، نمای خارجی بناها عموماً به رنگ سفید درآمد و در طرح بناها علاوه بر طرح مستطیل قسمت هم کف، در جبهه مرکزی بنا، طرح دایره‌ای و گنبدی نیز مورد استفاده قرار گرفت.

* ایتالیا، سرچشمه نئوکلاسیسم

سبک نئوکلاسیسم همانند بسیاری از شیوه‌ها و سبکهای هنری، در سرزمین ایتالیا متولد شد آنهم با همت و ابتکار معمارانی چون «دیرانزی»، «وان وتیلی»، «مارکیونی»، «استرن» که در اواسط قرن هیجدهم اولین پیشقدمان معماری نئوکلاسیک بودند. در اواخر همین قرن در ایتالیا در ابنیه موزه واتیکان

منتهی می شود.

* نئوکلاسیسم در فرانسه

نئوکلاسیسم در فرانسه با همت و تلاش «ژوزف پیر» در زمینه معماری رواج یافت، وی از نخستین معماران سبک جدید بود که با انتشار کتابش در سال ۱۷۶۵ در زمینه معماری نئوکلاسیک تاثیر زیادی بر معماران زمان خود گذاشت.

از دگرسوی «ویکتور لوئی» معمار سرشناس فرانسوی که آثاری چون تاتر «بور دو» و سالن هتل «ریچارد لنووار» پاریس از اوست در حدود سالهای ۱۷۸۰ در زمینه معماری نئوکلاسیک فعالیت و ابتکار چشمگیری بخرج می دهد. هم در این رابطه «فرانسوا بلانژه» با ساختمان هتل ها و قصرهای متعدد، مجموعه ای ماندنی از معماری نئوکلاسیک را از خود بیادگار می گذارد.

* معماری نئوکلاسیک فرانسه

تردیدی نیست که معماری نئوکلاسیک فرانسه بدنال شیوه رایج در ایتالیا شکل گرفت، چه معماران فرانسوی تحت تاثیر شدید معماران ایتالیائی و بویژه مظاهر باستانی معماری رم بودند. «ژاک سوفلو» در برپائی کلیسای «سنت ژنویو» که بعدها بنام «پانتئون» معروف شد، دقیقاً طرح خود را از معبد باستانی «پانتئون» وام گرفته است.

در اواخر قرن هیجدهم آثار «کلود نیکولادو» اوج معماری نئوکلاسیک را آشکار و بسیاری از معماران زمان خود را مجذوب و شیفته کارهایش ساخت.

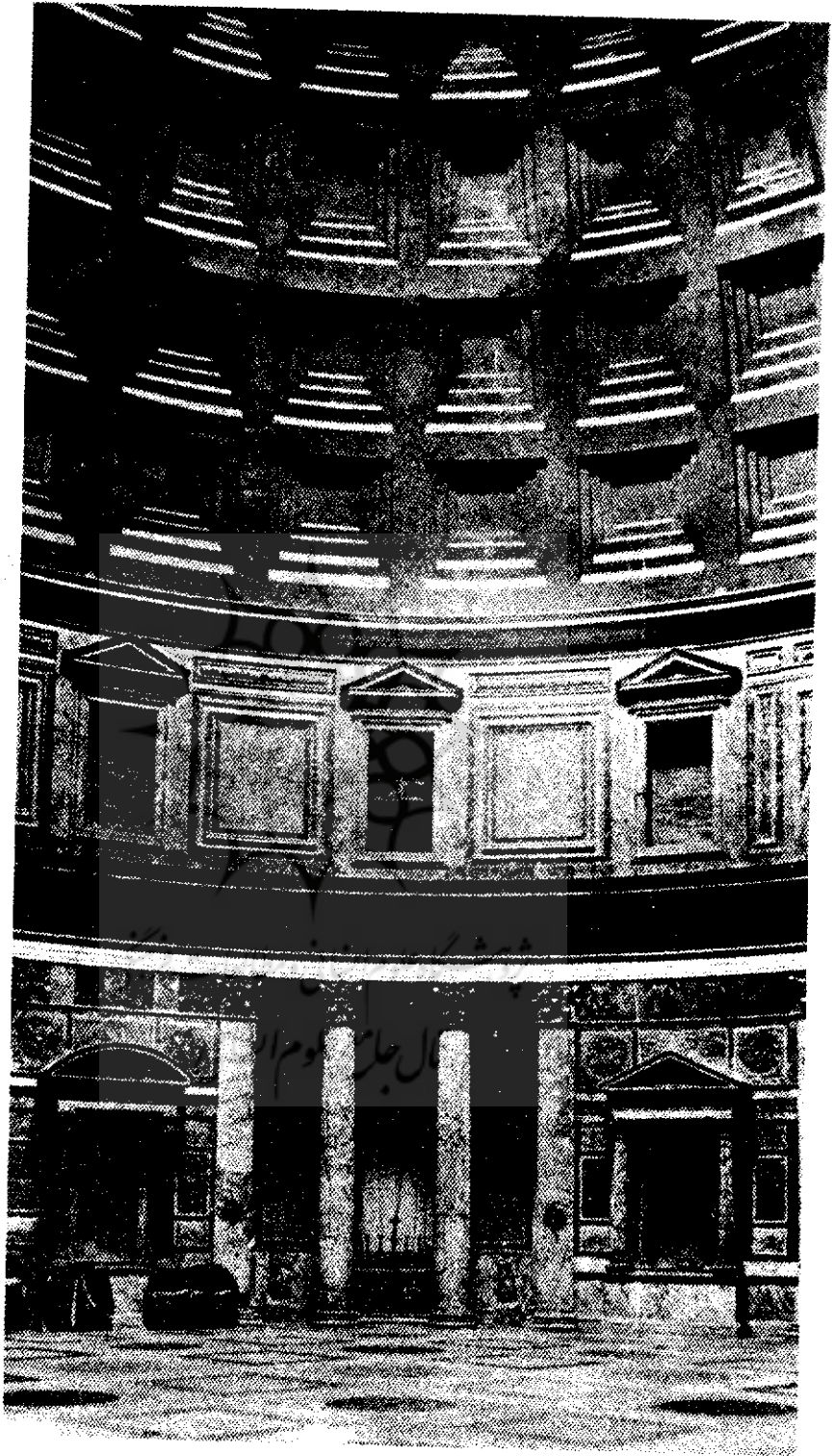
* شیوه جدید باغسازی

در نیمه دوم قرن هیجدهم در فرانسه تحولی در باغ سازی بوجود آمد، بدین ترتیب که بیشترین تلاش در تزئین باغ بصورت تقریباً وحشی بگونه ای که طبیعت با تمام خصوصیات آشکار باشد انجام گرفت. در این باغ ها چشمه های متعدد پیر که های آب، آبشارهای کوچک گیاهانی که بصورت نامنظم و وحشی روئیده بودند، پلها و جویبارها و نرده ها ونیمکت های چوبی ساخته می شد، هم در این گونه باغها قطعاتی از ستون های درهم شکسته باستانی و یا مجسمه های قدیمی که یادگاری از دوران کلاسیک بود، بصورت پراکنده در گوشه و کنار باغ قرار داده می شده این باغ ها که به «باغ انگلیسی» مشهور شدند فضائی مملو از آثار و یادبودهای تمدن های باستانی یونان و رم را دارا بودند، از نمونه های جالب این نوع باغ ها باید از پارک «منسو» کار «کارمونتل» نام برد.

در دوران اقتدار ناپلئون، نئوکلاسیسم شرایط مناسبی برای رشد و تجلی یافت و بناهای زیادی به شیوه معماری رم باستان برپا گردید. بویژه در رابطه با پیروزی های ناپلئون، بناهای یادبود بسیاری ساخته شد. از آن جمله طاق «کاروزل» که توسط «شارل پرسیه» برپا گردید. طاق پیروزی که توسط «ژان فرانسوارشالگرن» بنا گردید و ستون «وندوم» که با الهام از ستون «تراژان» در رم پدید آمد.

* نقاشی نئوکلاسیک

تاکنون بیشترین محور شناخت مبانی نئوکلاسیسم در زمینه معماری دور می زد، اینک مروری هر چند مختصر بر کاربرد نئوکلاسیسم در نقاشی خواهیم داشت.

نگاه داخل معبد پانتئون.

اینگر - تاپه یون اول

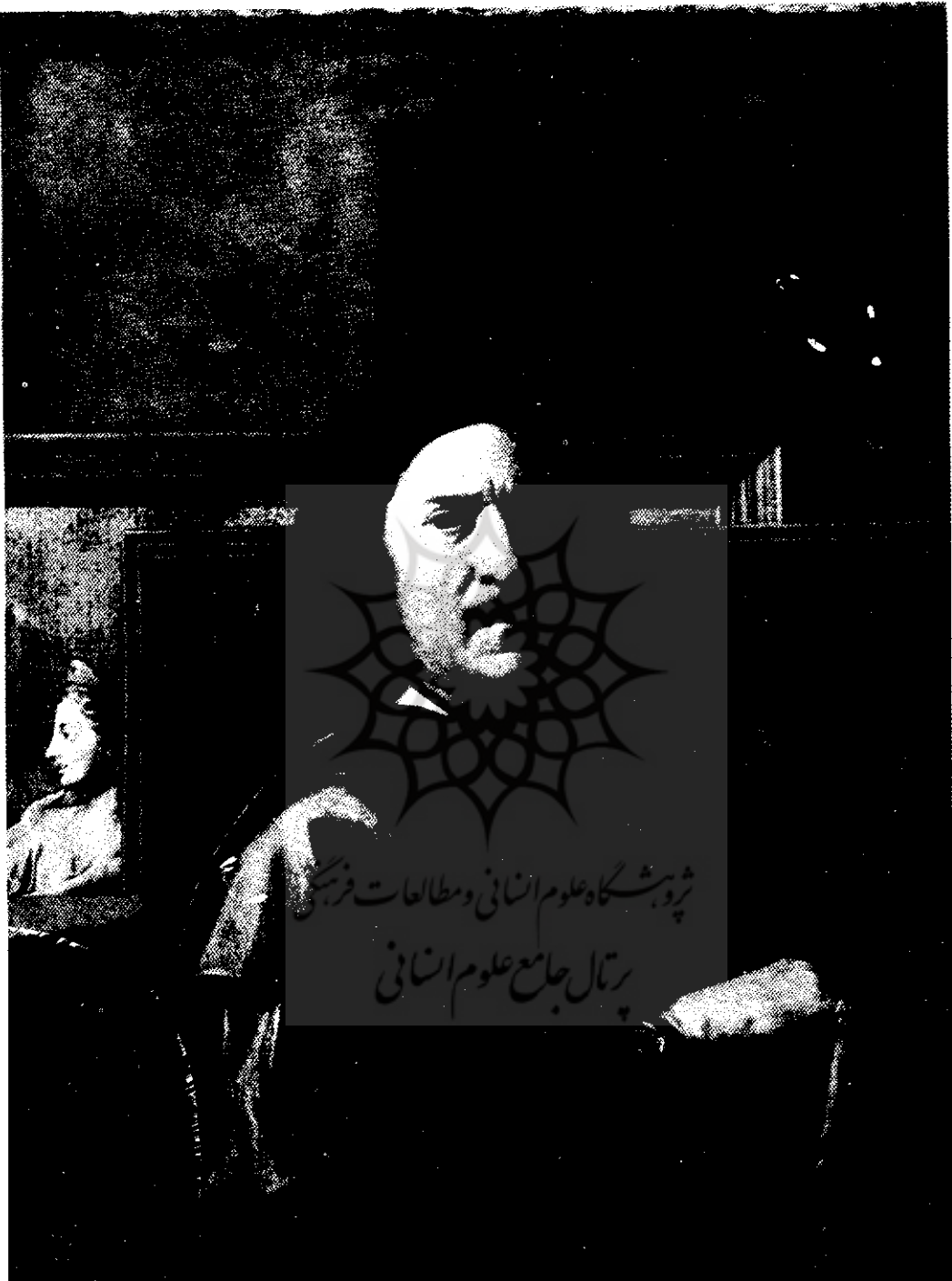
پانتئون

گرایش «پوسن» به سنت نقاشی کلاسیک در حدود قرن هفدهم، در این کشور شناخته شد، اما در حقیقت اساس نقاشی نئوکلاسیک در فرانسه را باید مدیون کارهای «ژاک لوئی داوید» در اواخر قرن هیجدهم دانست. وی با ایجاد آکادمی، ضوابط سبک تازه را به گونه‌ای جدی مطرح کرد. تابلوی معروف «سوگند هوراتی‌ها» اثر داوید از جمله آثار پرارزش در نقاشی نئوکلاسیک فرانسه بشمار می‌رود، سوی این نقاش هنرمند، نقاشان دیگری چون «دومینیک انگر»، «ژرار» و «پیریل پرودون» و «فلوری ریشارد» از چهره‌های نام‌آور و سرشناس نئوکلاسیسم فرانسه بشمار می‌روند که غالباً تحت تأثیر «کورجو» و «رافائل» آثار ارزشمندی از خود بیادگار گذاشتند.

نقاشان نئوکلاسیک با بازگشت به مضامین اساطیری و هنر رم و یونان باستان زمینه‌های سبک روکوکورا به دست فراموشی سپردند.

نقاشی نئوکلاسیک در ایتالیا برخلاف معماری، چندان کاربرد و رشدی چشمگیر نداشت، در نیمه دوم قرن هیجدهم «باتونی» و «کوروی» با درهم شکستن مبانی بازوک با الهام از آثار نام‌آوران رنسانس چون «رافائل» و «کورجو» تمایل خود را به تجدید حیات کلاسیسم در نقاشی آشکار ساختند. هم در این زمان «گاموچینی» در اثر معروف خود «هرگ سزار» قدرت و چیره‌دستی و هنر خود را در نقاشی نئوکلاسیک ایتالیا نشان داد. در اواخر قرن هیجدهم «آندره آپیانی» در میلان به چنان شهرتی دست یافت که به عنوان نقاش برگزیده ناپلئون درآمد و قسمتی از آثار او در تجسم پیروزی‌های ناپلئون بصورت دیوارنگاره در «پالاز تورثاله» در میلان باقی مانده است.

* نقاشی نئوکلاسیک در فرانسه در فرانسه نقاشی نئوکلاسیک، با توجه به

● سبک نئوکلاسیسم همانند بسیاری از شیوه‌ها و سبک‌های هنری در ایتالیا متولد شد.

● نقاشان نئوکلاسیک با بازگشت به مضامین اساطیری و هنرزم و یونان باستان زمینه‌های سبک روکوکورا به دست فراموشی سپردند.

رنگها و کمپوزیسیون کلاسیک دوباره احیا شد و سنگینی، وقار و زیبایی، دگر بار به مضامین تابلوها بازگشت.

* پیکره‌سازی نئوکلاسیک

در پیکره‌سازی نیز هنرمندان اصول کلاسیک یونان را مدنظر قرار دادند، استفاده از مضامین اساطیری و پیکره‌های اساطیر یونانی، الهام از حماسه‌های رم و یونان باستان، بشدت توجه پیکره‌سازان را بخود جلب کرد. «آنتونیوکانووا» چهره نام‌آشنای پیکره‌سازی ایتالیا در شیوه و سبک جدید تاثیر فراوانی بر هنرمندان اروپا، بویژه فرانسه بجای گذاشت. وی در سفرهای خود به فرانسه چند پیکره از ناپلئون ساخت که در آنها او را همانند قهرمانان خیالی و اساطیری نشان می‌داد، حتی در یکی از پیکره‌ها او را در قالب «اگوست» امپراطور رم مجسم کرد. «جوزپه آنجلینی» و «چراکی» با ساختن نیم تنه‌های متعدد از افراد، کاملاً به فرم و ویژگیهای نیم تنه‌های رومی بازگشتند. در فرانسه «آتین فالکونه» و «آنتوان دنیس شووه» و «جیمس پرادیه» سرشناس‌ترین پیکره‌سازان سبک جدید بشمار می‌روند که کاملاً مجذوب مضامین اساطیری یونان باستان بودند. پیکره‌سازی نئوکلاسیک در انگلیس توسط هنرمندانی که در ایتالیا تحت تاثیر سبک جدید

قرار گرفته بودند در بازگشت به کشورشان معرفی و رایج گردید و تا اواسط قرن نوزدهم گرایش به این سبک ادامه یافت. سبک نئوکلاسیسم در آلمان چندان رونق و پیشرفتی نداشت و آثار جالب و قابل توجهی بوجود نیامد. ناگفته نماند که با توجه به رواج نئوکلاسیسم در کشورهای اروپای، سبک مورد نظر تنها در ایتالیا و فرانسه به اوج اعتبار خود رسید و در مقام مقایسه در هیچکدام از کشورهای اروپای هنرمندانی همانند هنرمندان ایتالیایی و فرانسوی در زمینه نئوکلاسیسم، آثار ارزشمندی از خود بجای نگذاشتند. در شوروی نئوکلاسیسم در اثر روابط هنرمندان این کشور با هنرمندان فرانسوی رایج شد، از پیکره‌سازان معروف این کشور باید از «میخائیل کوزلوسکی» و «ایوان بطروویچ مارتوس» یاد کرد، بویژه «کوزلوسکی» که تحت تاثیر کامل پیکره‌سازی هنرمندان فرانسوی در سبک جدید، آثاری از خود بجای گذاشت. در ایالات متحده پیکره‌سازی نئوکلاسیک با کارهای «ویلیام راش» که پیکره‌ای از «جرج واشنگتن» همانند پیکره‌های سرداران رومی ساخت رایج و مورد توجه قرار گرفت. سوی هنرمندی‌آدمه «هیرام باورز» نیز از چهره‌های سرشناس سبک نئوکلاسیسم در این کشور بشمار می‌رود.